

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

№ 15 (202) СЕРПЕНЬ

2010

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. **Гайдук Н. О.** Іміджмейкінг педагога фізичної культури як об'єкт педагогічного аналізу 5
2. **Горащук В. П., Бабич В. І.** Принципи формування культури здоров'я школярів..... 16
3. **Грибок Н. М.** Критерії культури здоров'я студентів спеціальної медичної групи..... 25
4. **Зюзюков О. В.** Психолого-педагогічний процес становлення викладача фізичного виховання і спорту 32
5. **Княшко М. А.** Современные проблемы физического воспитания и здоровья школьников 36
6. **Дивацький О. В.** Аналіз особливостей виховання фізичних якостей учнів основної школи в умовах допрофільної підготовки..... 40
7. **Луговської О. Е.** Інноваційний підхід щодо організації фізичного виховання студентів технічних ВНЗ..... 51
8. **Максименко І. Г.** Изучение уровня развития основных физических качеств юных игроков в футзале..... 55
9. **Отравенко О. В.** Критерії й показники сформованості духовного здоров'я учнів основної школи 61
10. **Плякіна В. В.** Захворювання центральної нервової системи у студентів спеціальної медичної групи 66
11. **Подрезова А. Л.** Проблемы физического воспитания и спорта инвалидов 70
12. **Саснко В. Г.** Педагогічні та філософські аспекти підготовки у східних єдиноборствах..... 74
13. **Соколенко О. І.** Значення адаптивної фізичної культури у соціалізації людей з обмеженим станом здоров'я 80
14. **Чорноштан А. Г.** Принципи проектування дидактичних і навчально-методичних модулів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання 84
15. **Шинкарьов С. І.** Спортивно-оздоровча діяльність студентів 90
16. **Штана Ю. А.** Влияние занятий физической культурой на гармоничное развитие личности школьника 94
17. **Щурова Н. В.** Фізичний розвиток як основна характеристика фізичного здоров'я старшокласників 99

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

18. **Булкіна Н. П.** Фізична освіта як фактор формування здорового способу життя студентів 105

УДК 371. 134: 796

Чорноштан А. Г.

**ПРИНЦИПИ ПРОЕКТУВАННЯ ДИДАКТИЧНИХ І
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Аналіз специфічних принципів модульного навчання, які визначають його загальне спрямування, цілі, зміст і методику організації свідчить, що практична реалізація означених принципів повинна забезпечуватися певними педагогічними правилами, а саме: зміст навчання слід конструювати таким чином, щоб він у вигляді модульної програми і навчальних модулів забезпечував досягнення дидактичних цілей кожним студентом; навчальний матеріал кожного модуля повинен бути закінченим блоком інформації, а відтак, існувала можливість конструювання (у відповідності до комплексної дидактичної мети) єдиного змісту навчання із окремих модулів; у кожній інтегрованій дидактичній меті (меті модуля) слід виділяти структуру окремих

дидактичних цілей, а їх досягнення повинно повністю забезпечуватися навчальним матеріалом кожного елемента модуля.

Такий підхід до реалізації основоположних принципів модульного навчання зумовив нас звернути особливу увагу на питання побудови змісту навчання зі спортивно-педагогічних дисципліни (на прикладі дисципліни «Гімнастика з методикою викладання»). Аналіз існуючої практики й сфер діяльності у фізичному вихованні свідчить про наявність ряду суперечностей, а саме: між соціальним замовленням на формування й розвиток системи освіти у галузі фізичного виховання та недосконалістю теоретико-методичної бази її забезпечення; між потребою у системній організації освіти у зазначеній вище галузі й недосконалістю окремих її структурних компонентів; між можливостями педагогічного управління процесом професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і рівнем оволодіння ними управлінських умінь. Визначені суперечності свідчать про наявність відповідних проблем. Однією з найсуттєвіших, на наш погляд, є проблема реформування й оновлення програмно-методичного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Отже, розуміння необхідності розвитку системи фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання ініціювало нас на дослідження сучасних підходів до конструювання програмно-методичного забезпечення професійної підготовки в умовах модульно-рейтингової технології навчання.

Основним завданням нашого дослідження є визначення теоретичних основ і принципів створення програмно-методичного комплексу в умовах модульного навчання.

Для розв'язання визначеного завдання використовувався такий комплекс методів: а) теоретичного пошуку: концептуально-порівняльний аналіз - для змістовного зіставлення наявних психолого-педагогічних теоретичних підходів до конструювання програмно-методичного забезпечення модульної технології; системно-структурний аналіз - для виявлення характерних ознак інноваційних модульних програм і їх систематизації; б) емпіричного характеру: праксиметричний метод - для аналізу прогресивного педагогічного досвіду.

Більшість принципів модульного навчання розкривають специфіку побудови змісту у вигляді модульної програми й окремих модулів. І це не випадково. Модульна програма, яка складається з окремих модулів, є основним засобом модульного навчання. Ретроспективний аналіз досліджень теоретичних основ модульного навчання свідчить про досить різні погляди науковців на проблеми проектування навчальних програм. Перші спроби у цьому напрямку зробив Б. Скіннер, який сформулював ідею програмованого навчання [1]. Його навчальні програми мали лінійний характер, але були основані, на жаль, на біхевіористичному розумінні процесу навчання людини: стимул-реакція-підкріплення. На той час, безумовно, це був прогресивний крок з точки зору

раціонального опрацювання навчальної інформації, але на сьогоднішній день очевидною стає його обмеженість як з точки зору згортання інформації, так і з точки зору особистісного підходу (учень - об'єкт). Наступним кроком у розвитку програмованого навчання було створення Н. А. Кроудером розгалужених навчальних програм [2, с. 216], які фактично реалізували біхевіористичний підхід до навчання, але пропонували завдання «на мислення», індивідуалізували темп, а в деяких випадках і зміст навчання, що створювало умови для збільшення ролі суб'єкт-суб'єктних відносин. Прагнення до підвищення ефективності та продуктивності навчального процесу призвело до поєднання лінійних і розгалужених програм і виникненню на початку 60-х років змішаних програм, розроблених Шеффілдськими психологами [3]. Експериментальні шеффілдські програми вдосконалювалися далі польськими науковцями, які створили блочний метод змішаного програмування [2, с. 226]. В концептуальних положеннях варшавського методу спостерігалось прагнення до гармонійного поєднання програмованих і конвенціональних текстів у змістовно та логічно єдину систему. Крім того, програмовані тексти обов'язково містили елементи проблемності, що, безумовно, підвищувало ефективність навчання. На подальших етапах розвитку педагогічної науки на особливу увагу заслуговують асоціативно-рефлекторна теорія Ю. А. Самаріна [4] та теорія поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна [5], в яких ретельно досліджувалися психологічні особливості процесу засвоєння знань. Значний внесок у процес створення та впровадження експериментальних розвивальних навчальних програм зробили наукові праці С. І. Архангельського, Ю. К. Бабанського, В. П. Беспалька, Н. Ф. Тализіної та ін.

Пошуки шляхів оптимізації навчального процесу сприяли зростанню обсягу експериментальних досліджень у галузі модульного підходу до структурування змісту навчання. Концепції конструювання модульних програм розробляли у різні роки І. М. Богданова, Б. Голдшмід, М. Голдшмід, С. Постлейтвейт, І. Прокопенко, Дж. Рассел, А. В. Фурман, П. А. Юцявічене та ін. Результати наукових досліджень у галузі проектування та впровадження модульної технології свідчать, що ефективність і продуктивність модульного навчання значною мірою залежить від високої якості модулів, які складають модульну програму, а відтак, першим етапом організації модульного навчання є проектування відповідної модульної програми.

Корекція освітньої моделі педагога-спеціаліста з фізичної культури як компетентного фахівця у відповідності до сучасних вимог ініціювала нас на пошуки оптимальної системи структурування навчального матеріалу однієї з провідних дисциплін у професійній підготовці майбутнього вчителя – гімнастики [6]. У процесі створення модульної програми з гімнастики ми спиралися на основні принципи та правила

конструювання модульних програм, що запропоновані П. А. Юцявічене (литовський варіант модульного навчання) [7; 8].

Курс гімнастики у колі спортивно-педагогічних дисциплін вважається одним із базових у підготовці студентів до професійної діяльності вчителя фізичної культури в освітніх закладах різного типу й уявляє собою цілісну систему навчання, зміст якої диференційовано лекційними, практичними, семінарськими та оглядово-методичними заняттями, а також самостійною роботою студентів. Але чинна програма, побудована за традиційним принципом – лінійно-концентричним, орієнтована, переважно, на репродуктивну навчальну діяльність і не враховує індивідуального темпу навчання, особливостей і потенціалу студентів. Крім того, гностична спрямованість діючої програми не дозволяє повноцінно реалізувати діяльнісний потенціал професійного контексту. Модульна технологія, як цілісна дидактична система, підпорядковується всім принципам керованих систем, тому, перш за все, згідно професійної моделі вчителя фізичної культури, ми визначили мету й завдання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Метою курсу гімнастики та методики її викладання ми визначили поглиблення теоретичної й методичної фахової підготовки студентів, а також формування професійних і спеціальних умінь і навичок проведення різних форм занять гімнастикою. Відповідно до мети нами було окреслено таке коло завдань: оволодіння теоретичним і практичним програмним матеріалом і розвиток умінь його оптимального вибору для організації та проведення різних форм занять гімнастикою; підвищення рівня розвитку основних рухових якостей; реалізація творчих можливостей студентів у моделюванні майбутньої професійної діяльності.

Створення цілепрогностичного комплексу, що відбиває мету й завдання всієї дидактичної системи, дозволило нам на підставі системного аналізу змісту навчання побудувати загальну структуру дидактичного модуля «Гімнастика з методикою викладання» [9].

За оптимальну основу побудови модульної програми курсу гімнастики та методики її викладання ми вважаємо освітню модель компетентного фахівця – учителя фізичної культури, яка визначає провідні професійно значущі особистісні якості (спортивно-педагогічна спрямованість, моральність, інтелектуальна активність, креативність, психофізична стійкість та якості, що сприяють встановленню педагогічно доцільних відносин – комунікативні, перцептивні, психомоторні, експресивні), а також зміст спеціальної підготовки, структурований теоретичною, методичною, технічною та фізичною підготовкою. Ураховуючи види та структуру гімнастичної підготовки майбутніх фахівців, форми організації навчання, передбачувану систему педагогічного контролю та інші компоненти створеної керованої системи, означений вище дидактичний модуль можна трансформувати в навчально-методичний модуль [9].

Аспектний, порівняльний, системний аналіз теоретичних і прикладних досліджень у межах проблеми нашого дослідження дозволяє сформулювати такі висновки:

1. Пошук шляхів реформування освіти на нових концептуальних засадах здійснюється в межах компетенції нової галузі знань – педагогічної інноватики, яка забезпечує теоретико-методологічне обґрунтування нового, можливості засвоєння нового педагогічною спільнотою, впровадження нововведення в освітню практику й закономірності перебігу цих процесів.

2. Основою змістовного й процесуального забезпечення модульно-рейтингової технології професійної підготовки з фахових спортивно-педагогічних дисциплін повинна виступати модульна програма, представлена як сукупність цілемотиваційного, змістовно-предметного, операційно-діяльнісного та контрольного-діагностичного модулів у вербальному й графічному вигляді. Процес формування змісту навчальних модулів буде ефективним, на нашу думку, за умови реалізації таких чинників: розробка й пред'явлення цілепрогностичного комплексу модуля; формування структури змістовних навчальних елементів модуля; створення ефективної системи управління навчальною діяльністю студентів; розробка відповідного методичного забезпечення; здійснення оперативного зворотного зв'язку.

Література

- 1. Skinner B. F.** Verbal Behavior / B. Skinner – New York, 1957.
- 2. Куписевич Ч.** Основы общей дидактики: пер. с польского / Ч. Куписевич. – М.: Высшая школа, 1986. – 367 с.
- 3. Sime M.** The Elements of a Teaching System. Teaching Machines and Programming / M. Sime. – Oxford – London – Edinburgh: Pergamon Press, 1964.
- 4. Самарин Ю. А.** Очерки психологии ума / Ю. А. Самарин. – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1962. – 504 с.
- 5. Гальперин П. Я.** Умственные действия как основа формирования мысли и образа / Я. П. Гальперин // Вопросы психологии. – 1957. – № 6. – С. 58–69.
- 6. Черноштан А. Г.** Научно-педагогические основы конструирования модульных навчальных программ у системе фахової підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання / А. Г. Черноштан // Вісник Луганського національного університету. – 2002. – № 8. – С. 293–302.
- 7. Юцявичене П. А.** Создание модульных программ / П. А. Юцявичене // Советская педагогика. – 1990. – № 2. – С. 55–60.
- 8. Юцявичене П. А.** Теория и практика модульного обучения / П. А. Юцявичене – Каунас: Швиеса, 1989. – 272 с.
- 9. Черноштан А. Г.** Професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання на основі модульно-рейтингової технології навчання : дис. на здобуття наук. ступеня кандидата педагогічних наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / А. Г. Черноштан – Луганськ, 2002. – 264 с.

Чорноштан А. Г. Принципи проектування дидактичних і навчально-методичних модулів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

Стаття присвячена теоретико-методологічному обґрунтуванню і практичній реалізації модульно-рейтингової технології професійної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання як динамічної ефективно діючої педагогічної системи. Визначено теоретичні основи, зміст і послідовність етапів проектування модульної технології, обґрунтовано та розроблено на основі системного підходу модель професійно компетентного вчителя фізичного виховання як еталон цілєдосягнення фахової підготовки.

Ключові слова: системний підхід, педагогічна система, технології професійної підготовки, професійна педагогічна компетентність, фізичне виховання, модель-еталон особистості фахівця, модуль, рейтинг.

Чорноштан А. Г. Принципы проектирования дидактических и учебно-методических модулей в процессе профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания.

Статья посвящена теоретико-методологическому обоснованию и практической реализации модульно-рейтинговой технологии профессиональной подготовки будущего учителя физического воспитания как динамической эффективно действующей педагогической системы. Определены теоретические основы, содержание и последовательность этапов проектирования модульной технологии, обоснована и разработана на основе системного подхода модель профессионально компетентного учителя как целевой ориентир профессиональной подготовки.

Ключевые слова: системный подход, педагогическая система, технологии профессиональной подготовки, профессиональная педагогическая компетентность, физическое воспитание, модель-эталон личности специалиста, модуль, рейтинг.

Chornoshtan A. G. Principles of planning of the didactic and modules in the process of professional preparation of future teachers of physical education.

The article is devoted to theoretical – methodological foundation and practical realization of modull-rating technology off professional training of physical culture teacher as dynamic, effective working pedagogical system. The model of professional competent teacher of physical culture is based and exploited as a standard of modulus teaching technology of gymnastics in higher educational establishments.

Key words: the system approach, pedagogical system, technologies of professional training, professional pedagogical competence, physical culture, model-standard of specialist's personality, modull, rating.